

וְרוּחַ כְּכוֹן מִדַּע בְּקִרְבִּי... שיח ושיג בפרשה

"נח איש צדיק תמים היה בדורותיו" (בראשית ו-ט)

יש מרבתינו דורשים אותו לשבח כל שכן אילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא נחשב לכלום. (רש"י)

השאלה היא, עד היכן תגיע התביעה מהקב"ה על האדם? עד כמה צריך האדם לעמול ולטרוח כדי לעשות רצון ה'? ואולי כל מה שהאדם עושה עדיין אין זה רצון ה'?

על כך משיב בעל "קונטרס החיים" ומבאר שנוכל ללמוד מהלל הזקן עד כמה חייב האדם לעמול. הרי הלל הזקן היה טרוד במזונותיו ובכדי לשמוע דברי תורה היה צריך לשלם. כאשר ראה הלל שהשיג כדי מחייתו, נתן חצי לשומר ביהמ"ד וחצי לפרנסתו. פעם אחת לא מצא להשתכר ולא הניחו שומר ביהמ"ד להיכנס. עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלוקים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו, אותו היום ערב שבת היה ותקופת טבת הייתה וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר, אמר לו שמעיה לאבטליון: אבטליון אחי, בכלל יום הבית מאיר והיום אפל. שמא יום המעונן הוא? הציצו עיניהם וראו דמות אדם בארובה. עלו ומצאו גובה שלוש אמות שלג! פרקוהו, הרחיצוהו והושיבוהו כנגד המדורה. אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת!

הלל ראה שאי אפשר להיכנס וללמוד תורה בדרך רגיל, חיפש דרך אחרת שעל ידה ניתן לעלות, אפילו שהיא קשה ביותר, אך כל עוד אפשר לעלות לגג ולשים את האוזן עפ"י הארובה, ואפילו שעכשיו חודש טבת ויש חשש הצטננות ודאית – אך אם הדבר אפשרי קמים ועושים מיד. על כן כל עוד שזה לא הגיע לפיקוח נפש בפועל – זו חובה גמורה.

וכן מצינו אצל מרן הסטייפלר זצ"ל, שהעבידו אותו בצבא הרוסי בסיביר. ופעם אחת היה צריך לשמור בליל שבת קודש. השומר שלפניו הניח את מעיל השומרים על העץ והלך, כשהגיע מרן הסטייפלר לקחת את המעיל ולעמוד בחוץ לשמור, ראה את המעיל על העץ ובשבת הרי אסור להורידו מהעץ. היה זה פיקוח נפש ממש לעמוד כל הלילה בחוץ בסיביר, אך הוא אמר לעצמו: הרי אפשר להחזיק מעמד כחמש דקות ולא להגיע לפיקוח נפש ואם כן עכשיו אסור להוריד את המעיל מהעץ כי חמש הדקות הקרובות אינן בכלל פיקוח נפש. התאפק מרן חמש דקות. עברו חמש דקות ושוב אמר לעצמו: הרי נראה שגם עוד חמש דקות אינם בכלל פיקוח נפש, אפילו שקר מאוד מאוד. וכך עברו להם עוד חמש דקות ועוד חמש עד שהאיר השחר.

זו תהיה התביעה מאתנו, עד כמה היה בכוחנו לעשות. יש באדם כוחות נסתרים ועצומים שעם רצון חזק ויראת שמים הוא יכול להעפיל למרומים. אם נסתכל בצרכים החומריים נראה שהאדם משקיע מאמצים עילאיים וגם מגיע להישגים גדולים שבדרך טבעית ורגילה נראים כבלתי אפשריים ועל כך תהיה התביעה מאתנו גדולה וזאת ידעו גם הלל וגם נח.

התביעה מנח הייתה גדולה על שלא הגיע למעלת אברהם, שהרי את האדם תובעים על מה שהיה באפשרותו לעשות ולא עשה.

ישראל לסגולתו

סגלה לחלושי ראייה

לחלושי ראייה, כוון בכונה כראוי בכל יום בברכת פוקח עורים, ויחזק אמונתו בה' שפ"ח הראיה ממנו, וכענין שהיה גבי הגר שפחת שרה, כשעמדה במדבר חסרת אונים להשקות מים את בנה ישמעאל, ואז נאמר: "ויפקח אלקים את עיניה ותרא באר מים".

ועוד סגלה גדולה ונפלאה לחלושי ראייה ואפלו עד כדי שהלכה ראיתם לגמרי, ח"ו, לקבל עליהם ללמד בספר אור החיים הק' על התורה, ויודע אני בעדות נאמנה מפאולה שקבלו עליהם קבלה זו וחזרה אליהם ראיתם - בדוק ומנסה, וכבר התפרסמה סגלה זו מפמה שנושעו על ידה. (הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א)

אמת

ז. כיון דלא שכיחי רבנן גביהו (כיון שלא מצויים אצלם חכמים)
ככותיים דמי. (הרי הם דומים לכותים שאינם יודעים הלכות)

לשמור על גדרי הצניעות (המשך בספר למנוע מכשול (עמ' 128)

אסור לאשה [בין פנויה בין נשואה] להציע ולסדר לגבר את מיטתו לפניו. ולכן כשיש אורחים, צריכות בנות הבית להיזהר שלא להציע ולסדר להם את המיטות בפניהם, כדי שלא יגרמו להם הרהורי עבירה.

(כתב הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה (פרק כא ה"ה): אסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה שמא יבוא לידי הרהור, באיזה שימוש אמרו? רחיצת פניו ידיו ורגליו והצעת מטה לפניו ומזיגת הכוס, שאין עושה לאיש דברים אלו אלא אשתו בלבד. ע"כ. וכן פסק מרן בשלחן ערוך אבן העזר (סימן כא סעיף ה).

ואם בכל זאת רואה האורח שהאשה מתכוונת להציע את המטה בפניו, יש לו לעצום את עיניו, או להסב אותם לכיוון אחר. וכן כתב בשו"ת באר משה (חלק ד עמוד קעב). ע"ש.

(ר' אברהם ישראל)

משהו לנשמה

הפיקדון שהושב

הוא הגיע לעיר פראג, מחוז חפצו, ביום שישי אחר-הצהריים, זמן קצר לפני כניסת השבת. יהודי נכבד, שבא לקנות סחורה בעיר. בכיסו צרור היה סכום כסף גדול מאוד: עשרת-אלפים רובל. הוא מצא לו אכסניה בפונדק מקומי שהיה בבעלות לא-יהודית. דאגה גדולה כירסמה בלבו: היכן להניח את הכסף? להשאירו בפונדק - יהיה זה מעשה חסר-אחריות. מי יודע איזה טיפוסים מתארחים במקום. האפשרות להפקיד את השטרות בידי הפונדקאי, גם היא לא באה בחשבון.

לפתע צץ במוחו רעיון: הלא יש לו מכרים בעיר זו, שעיימם הוא מנהל עסקי-מסחר. הבחירה נפלה על אחד, סוחר עשיר, שנחשב כאדם מהימן. לא חלפו דקות ספורות והסוחר כבר דפק על דלתו של עמיתו המקומי, ומסר לו את כספו כדי לשמרו עד צאת השבת. מרוב חיפזון לא טרח לקבל אישור בכתב על הפקדת הכסף. לאחר ההבדלה במוצאי-שבת, פנה האורח בלב שקט ובוטח אל הסוחר וביקש את כספו בחזרה. "כסף?!", זקף בעל-הבית את גבותיו בפליאה. "על איזה כסף אתה מדבר?!"

לקח לאורח מעט זמן כדי להבין שהלה אינו חומד לצון וכי הוא מנסה בכל הרצינות להכחיש את קבלת הכסף. הוא נבהל. לא היה זה סכום של מה-בכך. חלק מהכסף הושג על-ידי הלוואות מידידיו ומכריו. הוא החל להתחנן לפני האיש לבל יגזול ממנו את כל רכושו, אך לשווא. "האומנם רוצה אתה לומר שאני, הסוחר המפורסם מפראג, גנבתי את כסףך?!", שאל האיש בקול נעלב שלא הותיר תקוות רבות.

בצר לו פנה האורח לרב העיר, רבי יחזקאל לנדא. בדמעות בעיניו שטח את סיפור הפרשה והתחנן לפניו שיעשה בחכמתו להוציא דין-צדק ולהשיב לו את פקדונו הגזול. "אל תספר לאיש שהיית אצלי", אמר לו הרב, "ובוא לכאן מחר בבוקר. אני אזמן אלי את הסוחר, וכשאתן אות מוסכם תתפרץ אל החדר ותתחיל לשטוח את טענותיך".

למחרת בבוקר נקרא הסוחר המקומי אל הרב. זה קיבלו בכבוד ובמאור-פנים, והחל לשוחח עמו אודות מצבם של העניים בעיר. "יש בעיר כמה וכמה משפחות שסובלות ממש חרפת רעב", אמר לו הרב. "מוכרחים לעשות משהו להצלתן. לכן קראתי לך. אני מבקש ממך תרומה של אלף רובל עבור העניים". העשיר החל להתפתל בכסאו באי-נוחות. לא, הוא איננו עשיר כה מופלג, התחיל להתנצל. היו לו הרבה הפסדים באחרונה. לא, אין ביכולתו להוציא עתה סכום כזה.

הרב לא נסוג. הוא הפציר בו, ניסה לעורר את רחמיו על מצבם הקשה של העניים. הוא הוריד את הסכום עד חמש-מאות רובלים. אך העשיר בשלו: אין ביכולתו. הרב המשיך וניסה להוריד את הסכום לשלוש-מאות רובל בלבד, והסוחר עדיין לא שינה את דעתו. "אין לי", אמר, "באמת אין לי".

הרב כחכח בגרונו ולפתע התפרץ לחדר היהודי האורח כשהוא נסער ונרגש: "רבי! האיש הזה שיושב עמו גזל את כספי. ישפוט הרב ביני וביניו". הרב ביקשו לספר בנחת מה אירע, והלה סיפר על הכסף שהפקיד בערב-שבת בידי הסוחר היושב כאן, שממאן להודות בפיקדון שקיבל. "האם מכיר אתה יהודי זה?!", שאל הרב את העשיר.

"כן, אני מכירו", השיב הלה. "היו לנו בעבר קשרי מסחר, ומאז לא ראיתיו. והנה אמש בא לביתי והוא דורש ממני כסף שכביכול הפקיד בידי". האורח שישע את דבריו בצעקה: "שקרן! רמאי! גזלן! כיצד מעז אתה לשקר במצח נחושה לפני הרב?!". פרץ ביניהם ויכוח מילולי חריף, כאשר האחד מטיח דברים קשים בחברו.

"נראה לי", אמר הרב לעשיר, "שלא בנקל תיפטר מהאיש הזה. אולי ייטב אם תיתן לו סכום כסף כלשהו, ובלבד שיפסיק להטרידך". הדברים התקבלו על דעתו של העשיר. "אם הרב מציע זאת, אתן לו מאה רובלים, ובלבד שיעזבני לנפשי", הודיע. התובע רתח מזעם למשמע דברי העשיר: "עשרת-אלפים רובלים הפקדתי בידי, והוא רוצה לפוטרני במאה רובל?!", צעק. "אינני מקבץ נדבות. את כספי-שלי דורש אני!".

"הוסף לו עוד מאה רובלים", הציע הרב לעשיר, "אולי יסתפק בכך". הלה ניאות גם לזאת, אך התובע אינו רוצה לשמוע כלל על הצעות שכאלה. מה יועילו לו מאתיים רובלים? הוא דורש את כל כספו, עשרת-אלפים רובל! הדברים מתגלגלים, והעשיר מוכן לתת שלוש-מאות רובלים. אחר-כך העלה את הסכום עד כדי חמש-מאות רובל, ובלבד לסיים את הפרשה.

ולפתע קם הרב ממקומו וצעק על העשיר: "גזלן! השב את הגזילה! רק לפני דקות מעטות, כשביקשתי ממך לתרום סכום קטן מזה לצדקה, סירבת. טענת כי מצבך הכספי אינו מרשה לך הוצאה כזאת עבור עניים נזקקים. אולם, לאדם זר, לו אינך חייב, לדברך, אפילו פרוטה שחוקה, מוכן אתה לתת סכום גדול כזה בחפץ-לב?! השב מיד את הכסף בטרם תיבוש בכל העיר!". לא היה עוד צורך בדיבורים נוספים. מעשיו של הרב, שכלכלם בחוכמה רבה, פעלו כמצופה, והגזילה הושבה לבעליה.